

CONTRIBUȚII PRIVIND CREAREA ORGANIZAȚIEI DIN BRAȘOV A PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT

de IOAN MINDREA și ȘTEFAN MIKLÓS

În cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, industria din Brașov înregistrează o dezvoltare mai intensă în comparație cu perioada anterioară. Această dezvoltare este urmarea procesului de înlocuire a unor ateliere meșteșugărești prin fabrici. O serie de manufacturi ca: „W. Scherg“, „Schiel“, „Czell“, „J. Teutsch“ etc., introducând mașini în procesul de producție s-au transformat în fabrici cu o capacitate lărgită și cu un număr sporit de muncitori. După o statistică de la sfârșitul secolului al XIX-lea, existau în anul 1900, în Țara Bîrsei, 22 de întreprinderi de tip capitalist, la care erau înregistrați un număr de 1510 muncitori¹. Avîntul industrial creează baza materială pentru dezvoltarea mișcării muncitorești din această localitate.

Încă de la începuturile existenței sale, muncitorimea din Brașov s-a organizat în vederea întrajutorării și apărării intereselor ei materiale. În lupta contra exploatării muncitorii români, maghiari și de alte naționalități își dădeau seama că numai uniți și organizați vor putea impune îmbunătățirea condițiilor lor de muncă și viață.

Ideea organizării și ajutorării reciproce s-a maturizat mai întîi în rîndurile muncitorilor tipografi. În anul 1846, ei au pus bazele „Asociației de ajutor de boală, înmormîntare și ajutor de călătorie a tipografilor din Brașov“. Statutele asociației au fost aprobate în 1861^{2a}. Această asociație (ca și altele de același fel din Transilvania), deși nu era o organizație muncitorească independentă, constituia primii pași în direcția organizării muncitorilor.

¹ Alexandru Hossu, *Viața industrială a Țării Bîrsei*, în *Industria românească*, București, 1940, p. 442 — 443.

^{2a} L. Fodor și L. Vaida, *Contribuții la istoria mișcării sindicale (1849—1917)*, București, Edit. C.C.S., 1957, p. 12.

În anul 1869, se constituie la Brașov așa numita „Reuniune a sodalilor români” (asociație de meseriași, calfe și ucenici)². Crearea ei a însemnat un nou succes pe linia organizării profesionale a lucrătorilor și meseriașilor.

Tot în această perioadă, ca urmare a dezvoltării capitaliste și a creșterii numerice a proletariatului, se fac primii pași spre organizarea politică a muncitorimii. Astfel, după 1868, se constituie și la Brașov o „Asociație a muncitorilor”, care a desfășurat o vie agitație pentru obținerea dreptului de vot universal, a dreptului de înțelnire și organizare a muncitorilor³. De menționat faptul că, asociația din Brașov se găsea sub influența Internaționalei I⁴.

În procesul de organizare politică a muncitorimii din Brașov, un moment important l-a reprezentat crearea la data de 20 aprilie 1890, a cercului muncitoresc. Această formațiune politică a cuprins în rândurile sale muncitori indiferent de naționalitate, din toate ramurile de producție. Cercul a organizat o serie de adunări, conferințe, activități cultural-artistice, în vederea dezvoltării conștiinței de clasă a muncitorilor⁵. Sub influența cercului muncitoresc și a unor elemente socialiste înaintate de la conducerea sa, ideile social-democrației s-au răspândit în rândurile muncitorilor din Brașov⁶. Ca urmare, s-a intensificat activitatea de organizare a acestora.

În perioada următoare Congresului de constituire a P.S.D., la Brașov au avut loc numeroase adunări muncitorești, al căror scop principal era discutarea și crearea de organizații profesionale, adică înființarea de sindicate pe ramuri de producție. Astfel, la adunarea muncitorilor croitori, din iulie 1891, la care au participat și micii meseriași, s-a discutat problema organizării muncitorilor în asociații profesionale⁷.

În acest timp s-au constituit la Brașov mai multe asociații muncitorești. Dintre ele menționăm: Sindicatul lucrătorilor croitori (1890), pantofari (1891), tâmplari și dogari (1892), brutari, lămnari, zidari (1897), metalurgiști (1894), o „Asociație muncitorească pentru autoeducare” (1893)⁸.

² Arh. St. Brașov, fondul Societatea sodalilor români din Brașov, dos. nr. 12, 13, 14/1970 — 1971.

³ I. Ilincioiu, *Crearea primelor organizații politice ale proletariatului, în Unirea Transilvaniei cu România*, București, 1972, p. 175; L. Fodor și L. Vaida, *op. cit.*, p. 15.

⁴ A. Egyed, *Istoricul asociațiilor muncitorești din Transilvania între anii 1868 și 1872. Influența Internaționalei I-a asupra mișcării muncitorești din Transilvania*, în „Studii”, anul IX, nr. 6/1956, p. 45.

⁵ A. Deac, *Mișcarea muncitorească din Transilvania (1890—1895)*, Editura științifică, București, 1962, p. 135—136.

⁶ *Ibidem*, p. 141.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*, p. 145; Alexandru Porțeanu „Gazeta Transilvaniei” și mișcarea socialistă a timpului, în „Cumidava” (Culegere de studii și cercetări a Muzeului județean Brașov), nr. 3/1969, p. 242.

Concomitent cu activitatea de constituire a organizațiilor profesionale (sindicale), muncitorii din Brașov au hotărât să treacă la o nouă formă de organizare politică, cu scopul de a putea desfășura o luptă mai eficientă pentru câștigarea drepturilor lor.

În ziua de 14 noiembrie 1897, muncitorii din Brașov au fost chemați, prin afișe mari, lipite pe pereții clădirilor din oraș, la o adunare generală cu scopul discutării problemei înființării organizației locale a Partidului social-democrat. Peste o sută de muncitori și muncitoare au răspuns acestei chemări, adunându-se în sala restaurantului nr. 5 (str. Lungă) din Brașov.

După prezentarea unor aspecte ale vieții grele plină de lipsuri a muncitorilor, adunarea a aprobat programul de activitate al organizației, care cuprindea mai multe revendicări, și anume: egalitatea în fața legii a tuturor cetățenilor fără deosebire de naționalitate și religie, conviețuirea pașnică a diferitelor naționalități, libertatea presei, dreptul de organizare și întrunire, dreptul de vot universal, dezarmarea generală, ștergerea impozitelor indirecte și îndeosebi a impozitului pe consum și introducerea unui impozit progresiv, care să înceapă de la un venit minim de 600 florini, învățământ gratuit, includerea muncitorilor agricoli la asigurări de boală și accidente, naționalizarea instituțiilor sănătății⁹.

În programul de luptă al organizației P.S.D. din Brașov se înscriau astfel, o serie de revendicări, care aveau menirea să mobilizeze pe muncitori la acțiuni de luptă în vederea obținerii unor libertăți și drepturi cu caracter larg democratic. Unele dintre ele (generale pentru mișcarea social-democrată) au fost preluate din „Declarația de principii” a Partidului social-democrat din Ungaria.

Programul sublinia necesitatea solidarizării și unității de clasă a tuturor muncitorilor indiferent de naționalitate, cheia victoriei în luptă pentru dobândirea eliberării celor exploatați.

Pentru răspândirea ideilor socialiste, organizația din Brașov a trecut în acest program, lupta pentru libertatea presei, a dreptului de întrunire și organizare. De asemenea cere dreptul de vot universal, mijloc important de agitație și organizare.

În vederea educării, creșterii nivelului cultural al muncitorimii, programul sublinia necesitatea învățământului gratuit. Pronunțându-se împotriva exploatării maselor muncitoare prin sistemul fiscalității excesive, muncitorii socialiști

⁹ „Brassói Lapok”, anul III, nr. 132, din 16 noiembrie 1897, p. 511; vezi și C. Göllner, *Sibiul economic și social între anii 1848—1918*, în *Masele populare fărâșoare ale istoriei*, Sibiu 1971, p. 23, 24.

au cerut desființarea impozitelor indirecte și introducerea impozitului după venit.

Se remarcă și în programul organizației P.S.D. din Brașov cerința de luptă a clasei muncitoare împotriva cheltuielilor militare și a politicii de război, care duce la accentuarea exploatării prin noi taxe și impozite. Expresia acestei revendicări a fost formulată prin lupta pentru dezarmarea generală.

Despre aliatul firesc al proletariatului, țărănimea muncitoare, programul amintea doar necesitatea includerii muncitorilor agricoli la asigurări de boală și accidente.

Cu toate că acest program cuprindea unele cerințe de ordin general ale mișcării social-democrate, fără a preciza sarcinile istorice ale proletariatului (cucerirea puterii de stat, instaurarea dictaturii proletariatului etc.), a reprezentat pentru muncitorii socialiști din Brașov un țel de luptă. El a servit drept călăuză activității organizației P.S.D. din Brașov, timp de mai mulți ani.

La adunarea de constituire a fost ales un comitet din 16 membri, reprezentanți ai unor organizații profesionale (sindicale), care să aibă misiunea de a conduce activitatea organizației în vederea îndeplinirii programului adoptat¹⁰.

Organizația P.S.D. din Brașov a desfășurat o susținută activitate pentru recrutarea de aderenți prin propaganda de la om la om și prin întruniri publice, exercitându-și în acest fel influența asupra a numeroase organizații profesionale¹¹. În cadrul adunărilor populare și muncitorești se discutau probleme ale ideologiei și organizării partidului, necesitatea organizării profesionale a muncitorilor, lupta pentru dreptul de vot universal, pentru sărbătorirea zilei de 1 Mai etc.¹².

Pentru popularizarea programului și scopului partidului, a mișcării social-democrate, muncitorii socialiști din Brașov au constituit în anul 1898, un „comitet pentru presă“, care a hotărât editarea gazetei „Erdélyi Néplap“ (Foaie populară ardeleană) cu o ediție în limba germană — „Siebenbürgische Arbeiterzeitung“. Autoritățile din Brașov, speriate de posibilitatea extinderii prin acest organ de presă, a ideilor socialiste în rîndul muncitorilor, au interzis apariția ziarului¹³.

¹⁰ „Brassói Lapok“, anul III, nr. 132 din 16 noiembrie 1857, p. 511.

¹¹ Arh. st. Brașov, fondul Prefecturii județului Brașov (prezidențiale), act nr. 109/1899; act nr. 111/1899; act nr. 158/1899.

¹² Arh. st. Brașov, fondul Prefecturii județului Brașov (prezidențiale) act. nr. 160/1899; „Brassói Lapok“, anul IV, nr. 204 din 9 septembrie 1898, p. 3; anul V, nr. 10 din 13 ianuarie 1899, p. 3; nr. 85 din 14 aprilie 1899 p. 3; nr. 87 din 17 aprilie 1899, p. 2.

¹³ „Gazeta Transilvaniei“ anul LXI, nr. 285 din 29 decembrie 1898; anul LXII, nr. 4 din 6/18 ianuarie 1899, p. 2; „Brassói Lapok“, anul V, nr. 5 din 7 ianuarie 1899, p. 4—5.

Problema editării unui ziar socialist la Brașov a fost reluată cu ocazia conferinței socialiștilor transilvăneni de la Brașov, din 3—4 iunie 1900. Aici s-a adoptat un proiect de hotărâre pentru formarea unui comitet de redacție, care avea sarcina să înființeze la Brașov, un ziar social-democrat în limba română și în cazul în care condițiile permit, să editeze și un ziar în limba germană¹⁴.

Printre elementele înaintate ale mișcării social-democrate din Brașov, care au militat pentru răspîndirea ideilor socialiste, pentru organizarea politică și profesională a muncitorilor, se numărau socialiștii Knaller Victor, Ioan Fotoșan etc.¹⁵.

Un moment de seamă în dezvoltarea mișcării muncitorești și socialiste din Brașov, l-a constituit Conferința Socialiștilor transilvăneni, care a avut loc în zilele de 3 și 4 iunie 1900, în localul berăriei orașului. La conferință au participat 46 de delegați ai organizațiilor P.S.D. Din aceștia, 21 au fost reprezentanți ai organizațiilor din Budapesta, Anina, Sighișoara, Reșița, Timișoara, Sf. Gheorghe, Odorheiu-Secuieșc, Tg. Secuieșc, iar 25 din orașul Brașov și din alte localități ale districtului Brașov (Cristian, Prejmer, Hălchiu și Rîșnov). În rîndurile delegaților au fost prezenți români, maghiari și germani¹⁶.

În cadrul lucrărilor s-au discutat conform ordinei de zi următoarele probleme: raportul organizațiilor P.S.D., chestiunea organizării, politica națională și social-democrația, votul universal, presă. Prezentînd raportul asupra activității organizației din Brașov, muncitorul socialist Knaller Victor a arătat faptul că mișcarea social-democrată s-a dezvoltat de timpuriu în acest oraș, ca urmare a răspîndirii ideilor socialiste. De asemenea a prezentat condițiile grele în care își desfășoară activitatea socialiștii, menționînd faptul că, mai multe adunări populare, organizate de aceștia au fost dizolvate, că unii socialiști au fost trimiși în judecată pentru că au difuzat manifeste sau au fost amendatți pentru poziție revoluționară în cadrul adunărilor. A arătat de ase-

¹⁴ „Brassói Lapok“, anul VI, nr. 127 din 5 iunie 1900, p. 2.

¹⁵ Arh. st. Brașov, fondul Prefecturii județului Brașov, prezidențiale, act. nr. 109/1899; act. nr. 111/1899; „Brassói Lapok“, anul VI, nr. 127 din 5 iunie 1900, p. 1, 2; nr. 101 din 3 mai 1900. Muncitorul socialist Knaller Victor (călfă brutar) s-a afirmat în cadrul comitetului de conducere al organizației P.S.D. ca un element activ în munca de propagare a ideilor socialiste și de organizare a muncitorilor. Socialistul Fotoșan Ioan, muncitor s-a remarcat în această perioadă ca un militant de seamă pe linia unității de luptă a tuturor muncitorilor indiferent de naționalitate. În cadrul unor adunări convocate de socialiștii brașoveni a vorbit muncitorilor despre importanța și semnificația pentru clasa muncitoare, a zilei de 1 Mai, a zilei solidarității internaționale a celor ce muncesc

¹⁶ Conducerea organizației P.S.D. din Brașov a invitat să participe la lucrările conferinței și o delegație a socialiștilor din vechea Românie („Brassói Lapok“, anul VI, nr. 127 din 5 iunie 1900, p. 1 și 2; „Lumea Nouă“, anul VI, nr. 39 din 9 aprilie 1900, p. 4).

menea că mișcarea social-democrată se dezvoltă și cuprinde muncitori de toate naționalitățile.

Raportul despre „politica națională și socialismul“, prezentat de muncitorul socialist Fr. Nemeth, cuprindea și unele idei oportuniste, ce se manifestau la unii lideri din cadrul conducerii P.S.D. din Ungaria¹⁷.

Foarte semnificativă la această conferință a fost poziția socialistului brașovean, Ioan Fotoșan. În cuvântarea sa, a adresat un apel călduros pentru unire în luptă a tuturor muncitorilor, indiferent de naționalitate, în care arăta că „maghiarul, germanul și românul, în înțelegere trebuie să umnezeie ideologia social-democrată“¹⁸. Având o viziune clară asupra necesității unității de acțiune a întregului proletariat, socialistul Ioan Fotoșan oheamă pe muncitori să fie receptivi la ideea de unitate națională.

Prin problemele dezbătute și prin poziția înaintată a unor elemente socialiste, conferința socialistilor transilvăneni de la Brașov a adus reale contribuții la dezvoltarea mișcării muncitorești din Transilvania. Față de hotărârile conferinței în problema editării unui ziar socialist român în Transilvania, socialistii din vechea Românie se angajau să dea tot sprijinul lor acestei acțiuni¹⁹.

Ca urmare a muncii de agitație și propagandă desfășurată de socialiști, în scurt timp de la constituirea organizației, ideologia mișcării social-democrate s-a răspândit și în alte localități din districtul Brașovului. În comunele Hălchiu, Cristian, Râșnov și Prejmer sînt semnalate de autorități manifestări de propagandă socialistă prin întruniri, adunări și prin prezența unor organe de presă centrale ale P.S.D.²⁰

Constituirea organizației de la Brașov a Partidului social-democrat a însemnat un moment important în dezvoltarea mișcării muncitorești din Brașov, la sfîrșitul secolului al XIX-lea. Cu toate limitele sale, apariția acestei organizații politice a proletariatului brașovean a marcat o nouă etapă în procesul de răspîndire a ideilor socialiste în rîndul muncitorimii.

Prin acțiunile sale organizația de la Brașov a mobilizat muncitorii la luptă pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și viață, la cîștigarea unor drepturi și libertăți democratice. Pe această cale a contribuit la creșterea conștiinței de clasă a proletariatului, la reliefarea necesității organizării muncitorilor atît pe linie profesională, cît și politică.

¹⁷ Alexandru Porțeanu, *op. cit.*, p. 248 și 249.

¹⁸ „Brassói Lapok“, anul VI, nr. 127 din 5 iunie 1900, p. 2.

¹⁹ Alexandru Porțeanu, *op. cit.*, p. 248.

²⁰ Arh. st. Brașov, fondul Prefecturii județului Brașov (prezidențiale), act nr. 111/1899; act nr. 109/1899; „Brassói Lapok“, anul V, nr. 166 din 24 iulie 1899, p. 3; anul VI, nr. 127 din 5 iunie 1900, p. 1, 2.

— A social-demokrata párt megalkotása. Mult vasárnap d. u a Nr. 5. vendéglő Szegterrében a brassói munkások nagy népgyűlést tartottak. Ezen népgyűlés napirendjére a következő feliratszavak esorint, a következőképp voltak kifűzve: 1. A munkások helyzete és követeléseik. 2. Nagy szervezethez való megválasztása. 3. Indítványok és kérdések. A közgyűlés 100-an foglalt jelentést meg a munkások és pedig férfiak és nők vegyesen. Deutván bármely a fél órából felállott Loy Antal (későlvő) és a gyűlést egybehívó bizottság nevében indítványozta, hogy a népgyűlés elnökség választása által alkuljon meg. Az indítvány elfogadatlán, közalkültsé után megválasztattak: elnökséget Németk Ferenc (osztály), társelnökséget Grollinger Yandela (harisnyaszövő), jegyzőként Kallier Győző (pékség). Az elnökség helyét elfoglalván Németk Ferenc elnök ügyeltesse a népgyűlést, hogy tárgyalásiban a parlamentáris rendet tartsa meg és a napirend első pontjához előadandó Loy Antal kérését föl. — Loy Antal megjelentén a beszéki emelvényen, terjedelmes beszéd beszédében vézolta a munkások anyagi helyzetét, reflektálván az általa azelőtt megdrágulására és a munkások követelményeit a következéskben formulálta: 1. Törvény előtti egyenlőség nemzetközi és vallási különbségre való tekintet nélkül. 2. A különböz nemzetiiség békés együttélés. 3. A bírál orvadás (kavacs) eltávolítása. 4. Egyenlőség és gyűlölettel szabadság. 5. Államnép választási jogosság és utolsó szavazás. 6. Államnép lefogyverkezés. 7. Az eldörökt o különbözön a fogyasztási adók eltérése és egy progresszív adó bevezetése, mely 500 frt jövedelméül kezdődik. 8. Ingyenes jogsegély és tanítás. 9. A mezei munkások bevezetése a bányák és bányagazdálkodásba. 10. A közegészségügy államosítása. — Ezután Pfaff Mihály (rézárás) ezen pontokat magyarul fordította elő, a mely a népgyűlés azokat egyhangyán befogadta. — A napirend második pontjához kifizetése a népgyűlés a social-demokrata párt megalkotását és a további réselt 10 pont megválasztása című jeltől 16 tagú szervezethez álltak össze egy formán, hogy addig minden munkás szavazhat 3-3 tagot választott ki. — Mindezt meg Németk Ferenc elnök a gyűlést elzárta a következéskben és a social-demokrata párt kifizetését megalkotása helyét a jelenlévők, a tárgyalás után fél órából végül ért. — A közgyűlés a legutóbbi rendben szeg. in, csak Pfaff György (későlvő) egy bevezető kifizetés után maga után egy ízben a jelenlévő rendűri kétség gyűlölettel. A mint a következő kétség, az a bevezető kifizetés is ennek szármasott, hogy Pfaff György a gyűlést azelőtt meg hamarjában a kétség kifizetés.

Fig. 1. Crearea și programul de activitate al organizației P.S.D. din Brașov („Brașoivi Lapok” anul III, nr. 132 din 16 noiembrie 1897).

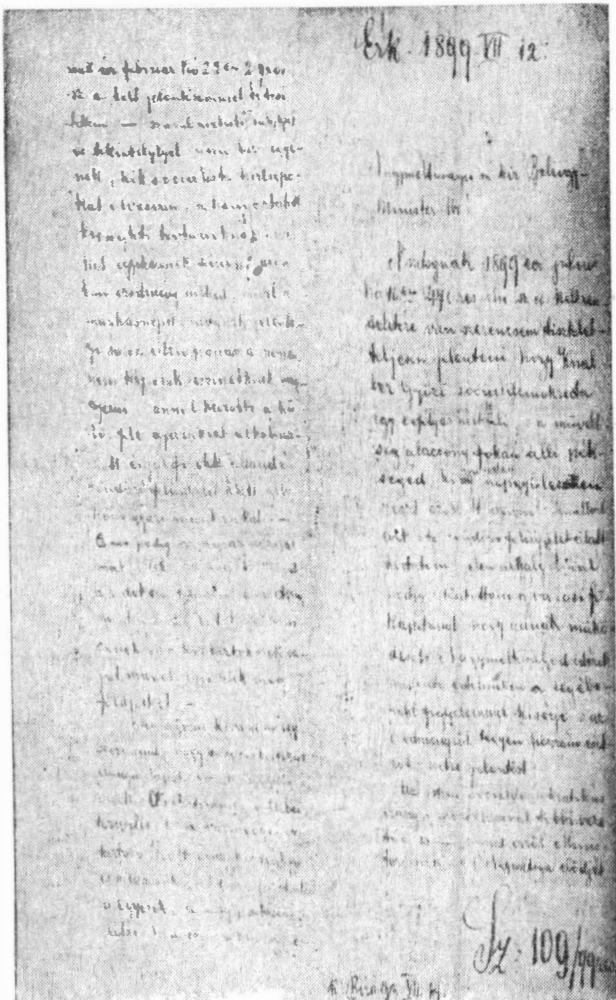

Fig. 2. Raport al autorităților referitor la activitatea organizației și a conducătorilor ei în anii 1898—1899 [(Arhivele Statului Brașov — fondul Prefecturii Brașov).

14
1939
2000

Mitteleuropäische Zeitung

Handwritten text, likely the beginning of a report or letter, mentioning "Mitteleuropäische Zeitung" and "Hälchiu".

Mitteleuropäische Zeitung...
Handwritten text, continuing the report or letter.

Handwritten signature or name.

Handwritten signature or name.

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a date or location.

Fig. 3. Raport al autorităților despre activitatea socialiștilor din comuna Hălchiu (Arhivele Statului Brașov — fondul Prefecturii Brașov).

— **Munkások gyűlése.** A brassói munkáspárt 20-as bizottsága meghívót bocsátott ki, a melyben felhívja a munkásokat és a kisiparosokat, hogy minél számosabban jelenjenek meg a 1. hó 15-én (vasárnap) délután 3 órakor a «Vigadó» vendéglőben tartandó munkás-gyűlésen. Napirend: 1. A szociál-demokrata párt mozgalmanak célja és indoka. 2. A szervezkedés. 3. Kérdések és indítványok.

Fig. 4. Relatăre privind activitatea Comitetului de conducere al organizației P.S.D. din Brașov „(Brassói Lapok“, anul V, nr. 10 din 13 ianuarie 1899).

HIREK.

Brassó, jan. 7.

— **A brassói munkások lapja.** «Erdélyi Néplap» címen politikai és társadalmi havi lapot akartak a brassói munkások megindítani. Egy szűkebbkörű bizottság az u. n. lapbizottság lett volna a laptulajdonos és Knaller Győző a felelős szerkesztő. Knaller Győző a lap megjelenését bejelentette vármegyénk alispánjánál, a ki azonban nem vette tudomásul a bejelentést, mert Knaller Győző mint lapszerkesztő nem igazolta azon törvényes tulajdonok birását, melyeket a sajtórendtartás megkövetel, továbbá mert nem tette le azon biztosítékot, a melyet a sajtórendtartás 14 §-a előír. Amint értesülünk Knaller Győző az alispán határozatát megfélebbzte.

Fig. 5. Relatăre referitoare la activitatea socialiștilor din Brașov, pentru editarea unui ziar muncitoresc („Brassói Lapok“, anul V, nr. 5 din 7 ianuarie 1899).

— **Adunare de muncitori disolvată.** Alături muncitorii din Brașov au ținut o adunare într'un restaurant din loc. La adunare a fost de față și noul căpitan al poliției Farkas M. Au vorbit mai mult, între altele la punct 3 al programului și despre oprirea ȋiarului socialist, ce era să-l redigieze comitetul muncitorilor, dăr căpitanul poliției, pe motiv, că cestiunea oprirei ȋiarului nu este pusă în program, a detras vorbitorului cuvântul. Într'acestea ceru cuvântul un alt vorbitor, care începù vehement să critice purtarea căpitanului de poliție. Acesta, după-ce provocà la ordine de mai multe-ori pe vorbitor, care însè n'a ascultat, a disolvat adunarea.

Fig. 6. Relatăre despre atitudinea socialiștilor față de interzicerea editării la Brașov a unui ziar muncitoresc („Gazeta Transilvaniei“, anul LXII, nr. 4 din 6/18 ianuarie 1899).

— **Négygyűlés.** A brassói szociál-demokrata munkások május 1-én megtartott négygyűlésén Fellegi és Takács magyarul, Loy németül és Fotosán románul beszéltek május elsejének jelentőségéről. Azután a kongresszusi kiküldött Knaller Győző számolt be, tudomásul adva, hogy a románokat is be fogják vonni a mozgalomba és hogy pünkösdkor az erdélyrészi és délmagyarországi szociáldemokraták Brassóban országos értekezletet tartanak, a melyre nézve az előmunkálatok már javában folynak.

Fig. 7. Relatăre despre acțiunile socialiștilor din Brașov în vederea sărbătoririi zilei de 1 Mai 1900 („Brassói Lapok“ anul VI, nr. 101 din 3 mai 1900).

1 Maiu și socialistii. Ziua de ieri, 1 Maiu st. n., ca în totă țera, au sërbat'o și socialistii internaționali din Brașov. Ei plănuseră să facă o retragere demonstra-tivă pe străđi. Căpitanul orașului nu le-a permis escursiunea, socialistii au apelat la vice-spanul, dér acesta a aprobat dispo-siția poliției. La cerere li-s'a conces să țină o adunare poporală cu un singur punct de program: „Sərbătorea universală a muncitorilor.“ La adunare au participat cam 300 persoane. Decursul adunării a fost liniștit. După amēđi, în piața Prundului din Scheiū se adunără socialistii în număr foarte mare peste 400. Poliția hănuia, că socialistii totuși vréu să demonstreze, a luat deci tóte măsurile de precauțiune. Cătră 3½ ore socialistii scot flamura roșie și plécă din Prund spre Cetate, făcēnd sgomot asurđitor. Cu mare greutate a succes poliției să le sequestreze flamura roșie și să-i imprăscie. Unii din ei arun-cară cu pietri asupra polițiștilor. Un po-lițișt a fost rănit. Din socialisti unul s'a ales cu un picior rupt și a fost transpor-tat la spital. Până spre sėrá a fost liniște. Cătră 7 ore însė o mulțime nenumėrată se postėză înaintea localului poliției, unde, amenințând cerură liberarea celor are-stați. Căpitănatul a lucrat și aici cu pre-cauțiune. Pentru ținerea ordinei a recuirat 5 jandarmi, a avut la dispoziție 4 poli-țiști călări și cei-lalți sergenți de poliție. Fiind temere, că sėrá se vor produce es-cese, căpitănatul a recuirat două compānii de miliție; o compānie s'a postat înaintea edificiuului poliției. În urma acestor mėsuri energice, socialistii n'au avut încătrău și s'au imprăștiat.

Fig. 9. Relatare privind aniversa-rea zilei de 1 Mai 1903 de către muncitorii socialisti din Brașov („Gazeta Transilvaniei“ din 3 mai 1903)

BEITRÄGE BETREFFEND DIE GRÜNDUNG DER ORGANISATION DER SOZIALDEMOKRATISCHEN PARTEI IN BRAȘOV (KRONSTADT)

(ZUSAMMENFASSUNG)

In der Arbeit wird auf Grund von Archivdokumenten und zeitgenössischen Presseberichten ein wichtiger Abschnitt in der politischen Organisation der Arbeiter aus Brașov (Kronstadt) untersucht, und zwar die Gründung der örtlichen Sektion der Sozialdemokratischen Partei Ungarns.

Die Kronstädter Arbeiter, die eine alte Kampf- und Organisierungstradition hatten, legten am 14. November 1897 den Grundstein einer neuen Kampfformation — der Organisation der Sozialdemokratischen Partei, die in ihr Programm mehrere demokratische Forderungen aufnahm.

Dank der von den Sozialisten geführten Agitations- und Propagandatätigkeit verbreiteten sich die sozialdemokratischen Ideen sowohl in Kronstadt, als auch in einigen anderen Ortschaften des Kronstädter Komitates, wie z. B. Hălchău (Heldsdorf), Prejmer (Tartlau), Cristian (Neustadt) und Râșnov (Rosenau).

Die Kronstädter Organisation der Sozialdemokratischen Partei mobilisierte die Arbeiter durch ihre Aktionen zum Kampf für die Erlangung von demokratischen Rechten und Freiheiten, und trug wesentlich zur Verbreitung der sozialistischen Ideen in den Reihen der Arbeiterschaft von Kronstadt bei.

Die Gründung dieser Organisation bedeutet einen wichtigen Schritt in der Entwicklung der Arbeiterbewegung in Kronstadt am Ende des 19. Jahrhunderts.

VERZEICHNIS DER ABBILDUNGEN

Abb. 1. Bericht über die Gründung und das Programm der Kronstädter Sektion der Sozialdemokratischen Partei in der Zeitung „Brassói Lapok“ (Kronstädter Blätter), III. Jahrgang, Nr. 132 vom 16. November 1897.

- Abb. 2. Bericht des Kronstädter Obergespanns an den ungarischen Innenminister über die Tätigkeit der Kronstädter Sozialdemokraten in den Jahren 1898—1899 (Staatsarchiv Kronstadt)
- Abb. 3. Bericht des Oberstuhlrichters des Unterländer Bezirkes, über die Tätigkeit der Sozialisten in Heldsdorf (Staatsarchiv Kronstadt)
- Abb. 4. Einladung des Komitees der zwanzig Vertrauensmänner der „Kronstädter Arbeiterpartei“ zu einer Arbeiterversammlung am 15. Januar 1899, in der Zeitung „Brassói Lapok“, V. Jahrgang, Nr. 10 vom 13. Januar 1899.
- Abb. 5. Bericht über den Versuch, in Kronstadt eine Arbeiterzeitung herauszugeben, in der Zeitung „Brassói Lapok“, V. Jahrgang, Nr. 5 vom 7. Januar 1899.
- Abb. 6. Bericht über die am 1. Mai 1900 in Kronstadt von den Sozialdemokraten abgehaltene Volksversammlung, in der Zeitung „Brassói Lapok“, Jahrgang VI, Nr. 101 vom 3. Mai 1900.
- Abb. 7. Bericht über eine Arbeiterversammlung, bei der gegen das Verbot des Erscheinens der sozialistischen Zeitung Stellung genommen wurde, in der „Gazeta Transilvaniei“ (Zeitung für Siebenbürgen), LXII. Jahrgang, vom 18. Januar 1899.
- Abb. 8 a, b, c Bericht der Kronstädter Polizei an den Vizegespan über die Intensivierung der sozialdemokratischen Tätigkeit in den Jahren 1902—1903 (Staatsarchiv Kronstadt).
- Abb. 9. Bericht über die Feier des 1. Mai 1903 in Kronstadt, in der Zeitung „Gazeta Transilvaniei“, LXVI. Jahrgang, Nr. vom 3. Mai 1903.